

XALQARO BAHOLASH DASTURLARINING UZLUKSIZ TA'LIMDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Ruziyeva Shoxida Fatilloevna

Buxoro davlat universiteti pedagogika Instituti 2-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7057413>

Annotatsiya. Maqolada ta'lim tizimida xalqaro baholash dasturlarining ahamiyatini zamonaviy pedagogik dalillar, O'zbekistonda baholash dasturlarini qo'llashning mavjud ahvoli haqida so'z borgan.

Kalit so'zlar: uzluksiz ta'lim tizimi, xalqaro baholash dasturlari, zamonaviy fan va ta'lim.

ВАЖНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ ОЦЕНКИ В НЕПРЕРЫВНОМ ОБРАЗОВАНИИ СЕГОДНЯ

Аннотация. В статье говорится о современных педагогических доказательствах важности международных программ оценивания в системе образования, текущей ситуации использования программ оценивания в Узбекистане.

Ключевые слова: система непрерывного образования, международные программы оценивания, современная наука и образование.

THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS IN CONTINUING EDUCATION TODAY

Abstract. The article talks about modern pedagogical evidence of the importance of international assessment programs in the education system, the current situation in the use of assessment programs in Uzbekistan.

Keywords: continuous education system, international assessment programs, modern science and education.

KIRISH

Bugungi kunda butun dunyo bo'ylab ta'lim sifatini baholashning yangi shakllari qo'llanilmoqda. Bizning mamlakatimizda ham ta'lim sohasida xalqaro talabalarni baholash dasturlarining qo'llanilayotganini kuzatishimiz mumkin. Ayniqsa, bugungi kunda mavjud xorijiy baholash dasturlarini tashkil etish va solishtirish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy talablarga javob beradigan tegishli milliy baholash tizimini ishlab chiqish xalqaro ta'lim muassasalari bilan hamkorlik ishlarini olib borish ham muhim ahamiyatga ega.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

O'zbekistonning xalqaro ta'lim sifatidagi ishtirokini har tomonlama o'rganish baholash dasturlari va ushbu dasturlarda ishtirok etishini ta'minlash doirasida bir qator vazifalar qo'yilgan. Bular quyidagilar:

1. Darajani baholash yoki monitoring qilish milliy dasturini ishlab chiqish, talaba yoshlarga xalqaro tajribaga asoslangan bilimlarini berish;
2. O'rgatuvchi turli xorijiy dasturlarni amalga oshirishni hisobga olgan holda, bu dasturning eng ilg'or natijalarini nashr etilishini ta'minlash. Maktablarda ingliz tilida ilmiy yutuqlar va ingliz tilidagi adabiyotlarni joriy etish;
3. Mas'ul mutaxassislarning malaka talablarini belgilash maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'limni aniq mezonlar bo'yicha va qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ish olib borish;

4. Talabalar sonining maksimal va minimal ko'rsatkichlarini aniqlash maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim muassasalaridagi guruhlar va sinflar sinovdan o'tgan uslublar asosida xalqaro amaliyotda ta'limning ilg'or tajribalari bilan faoliyatni muvofiqlashtirish;

5. Har bir maktabda iqtidorlilarni aniqlash, 8-9 yoshli bolalar uchun ixtisoslashtirilgan sinflar tashkil etish, boshlang'ich sinflardagi bolalar bilan psixologik testlardan foydalangan holda ish olib borish.

Yuqoridagi talablardan kelib chiqib, Vazirlar Mahkamasining O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 8-dekabrda "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Shu doirada bir qator ishlar olib borilmoqda. Shuningdek, Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar milliy markazi tashkil etilgan bo'lib, unda xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish uchun maxsus tayyorgarlik talab qilinadi. Har bir yangi jarayonga o'tishda ommaviy axborot vositalarining roli ancha yuqori. Shuning uchun yuqori natijalar soha mutaxassislari tomonidan ommaviy axborot vositalarida targ'ibot-tashviqot ishlari olib borish orqali erishish mumkin. Bu jarayonda, fan metodistlari, inspektor metodistlari, malaka oshirish tizimi, maktab ma'muriyati, fan o'qituvchilari, ota-onalar va o'quvchilar ham faol bo'lishlari talab etiladi. Ushbu jarayonda quyidagi ishlarni bajarish kerak:

1. Fan metodistlari o'qituvchilarga to'liq, to'g'ri va xalqaro baholash dasturlari haqida uzluksiz ma'lumot;

2. Maktab darslarining mazmuni tadqiqotga tayyorgarlik ko'rishga qaratilishi kerak;

3. Tanlovlar, festivallar va turli tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish talab etiladi;

4. O'qituvchilar esa doimiy ravishda o'quvchilar natijalarini tahlil qiladilar,

5. An'anaviy nazorat tuzilmalari asta-sekin yangi qoliplarga aylantirilishi kerak;

6. Kasbiy ta'lim tizimi o'quv rejasiga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalarni rivojlantirish,

7. Malakali o'qituvchilarni xalqaro baholash doirasidagi tadqiqot ishlariga jalb etish dasturi;

8. O'qituvchilarni xorijiy olimlar adabiyoti bilan tanishtirish,

9. Dars yakunida berilgan bahoga muvofiq amaliy ish olib borish dasturlarini ishlab chiqish;

10. Ota-onalar va jamoatchilik o'rtasida xalqaro baholash dasturlarini targ'ib qilish.

TADDIQOT NATIJALARI

Ma'lumki, ta'lim-tarbiya bilan bog'liq barcha sohalar o'zaro hamkorlikda ish olib borishi zarur. Mustahkamlash maktab pedagogik jamoasi va o'quvchilar o'rtasidagi ijodiy muhit, ishni takomillashtirish uslubiy birlashmalarning ichki natijalarini pedagogik kengashda muhokama qilish, ta'minlash fan o'qituvchisining dars jarayoniga integratsiyalashuvi ham imidjni oshirishga yordam beradi. Bu esa ta'lim jarayonini yangi sifat va natijaga mos bo'lishini ta'minlashi, shubhasiz.

Xalqaro baholash dasturlari. Keling, hozirda qo'llanilayotgan quyidagi xalqaro baholash tizimlari va ularning zamonaviy ta'limdagi ahamiyatini ko'rib chiqaylik. Bugungi kunga kelib, dunyo bo'ylab quyidagi baholash dasturlari mavjud:

1. PIRLS;

2. PISA;

3. TMMSS;

4. TALIS;

5. EGRA va EGMA

MUHOKAMA

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) xalqaro tadqiqotdir. Mamlakatlardagi boshlang'ich maktab o'quvchilarining xususiyatlarini aniqlash va baholashga qaratilgan turli darajadagi yutuqlarga olib keladigan turli xil ta'lim tizimlari bilan bog'liq bo'lgan dastur. Albatta, bunday tadqiqot ishchilar, olimlar, metodistlar, o'qituvchilar va ularning otanalari uchun katta ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlar Xalqaro ta'lim assotsiatsiyasi tomonidan muvofiqlashtirilgan. PIRLS loyihasi 4-sinf o'quvchilarining o'qish qobiliyatining rivojlanish darajasini aniqlash maqsadida tashkil etilgan. Xalqaro ekspertlarning fikricha, bugungi kunda maktab o'quvchilarining boshlang'ich maktabda keyingi ta'limdagi muvaffaqiyatlari uchun poydevor qo'yilgan. Bugungi kunga kelib,

Hankong (571),

Rossiya Federatsiyasi (568)

Singapur (567) kabi davlatlar yetakchilik qilmoqda.

Dasturning amal qilish va davomiyligi quyidagi 3 davr (2001, 2006, 2011 yillar)mi o'z ichiga oladi. (2001, 2006, 2011 yillar).

Bundan tashqari, MDH davlatlari ham bu dasturda ishtirok etgan. Qozog'iston bu loyihada birinchi marta 2016 yil aprel oyida ishtirok etgan. Ishtirokchilar soni 10256 nafar, shundan 4925 nafari 4-sinf o'quvchilari, shu jumladan 4925 nafari 4-sinf o'quvchilarining otanalari, 234 nafar boshlang'ich sinf o'qituvchisi, 172 nafar direktor edi. 2017-yil 5-dekabrda YuNESKO kengashi (Parij, Fransiya) 50 dan ortiq davlatlarning natijalarini e'lon qildi. PIRLS-2016 da ishtirok etib, xalqaro tadqiqot PIRLS-2016 XEA ensiklopediyasi eng yaxshi o'quv dasturlari va ishlab chiqish tajribasi bo'yicha noyob axborot materiallarini taqdim etdi. PIRLS tadqiqoti O'zbekistonda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ravon so'zlash darajasini xolisona baholash ta'limning ochiqligi va integratsiyasini ta'minlash maqsadida, shuningdek, O'zbekistonni dunyoning yetakchi ta'lim tizimlari xalqaro hamjamiyatga kiritishga tayyorgarlik ko'rilmogda.

PISA - Ushbu dasturning asosiy maqsadi 15 yoshli bolalarning savodxonlik darajasini tekshirishdan iborat. Turli testlar asosida talabalarni ravonlik, matematik savodxonlik va tabiiy fanlarga qiziqish darajasi aniqlanadi. Dastur 1997-yilda boshlangan va hozirgacha 78 davlatni qamrab olgan. PISA bu har 3 yilda bir marta o'tkaziladi va har safar ma'lum bir fanga urg'u beriladi. Ushbu testlarda 4 xil sinov usullari qo'llaniladi:

1. Bir javobli testlar;
2. Bir nechta javob testlari;
3. Qisqa yoki batafsil javobli testlar;
4. Muammoni hal qilish bo'yicha o'quvchining fikri.

TIMS dasturi. Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA) tomonidan tashkil etilgan, bu 4 va 8-sinf o'quvchilarining matematika va ijtimoiy fanlar bo'yicha bilim sifati, darajasi, munosabati va qiziqishlarini aniqlaydi. U har 4 yilda bir marta o'tkaziladi. Ushbu tadqiqot ham PIRLS tadqiqoti singari maktab ma'muriyati va o'qituvchilari o'rtasida qo'shimcha so'rovlar o'tkazadi, fanga xalaqit beradigan asosiy omillarni aniqlab, ta'lim standartlarini taqqoslash imkonini beradi. TIMS 2015 so'roviga ko'ra, AQSH, Singapur, Gonkong, Koreya Respublikasi, Yaponiya, Rossiya va Buyuk Britaniya ta'lim tizimi eng yuqori ko'rsatkichlarga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, bularda mamlakatlarda yuqori texnologiyalar, sanoatlashtirish muhim omil etib belgilangan. Guruhlar va sinflardagi talabalar soni esa 16 nafardan oshmaydi. Shunga o'xshash amaliyot Qo'shma Shtatlarda mavjud. 1999-yildan boshlab ta'lim muassasalaridagi guruhlardagi o'quvchilar soni bitta o'qituvchiga 16 nafar qilib belgilandi. 40

daqiqalik darsda 16 nafar bolani tarbiyalash imkoniyatini beruvchi dastur ta'lim jarayonini tashxislashda muhim omil bo'lib hisoblanadi.

TALIS- (ta'lim muassasalarida rahbarlar va o'qituvchilarning ta'lim va xalqaro xizmati) O'quv va ta'lim muhitini va ta'lim ish sharoitlarini tashkil etish. Ushbu tadqiqot birinchi marta 2008 yilda 24 kishi ishtirokida o'tkazilgan. Ikkinchi bosqich 2013-yilda o'tkazilgan va unda 3 ta davlat ishtirok etgan. Rus Federatsiya ham bu yil tadqiqotda ishtirok etdi. 2018-yilda 46 davlat ishtirok etdi. TALIS tadqiqotning mohiyati o'qituvchilar bilan so'rov o'tkazishdan iborat. So'rovda asosan maktab boshqaruvi bo'yicha fikrlar maktab rahbarlari, direktorlar, o'qituvchining ish faoliyatini baholash, maktab muhiti va ularning ishidan qoniqish va ko'p madaniyatli muhitni baholash jarayoni ro'y beradi. O'qituvchilarning so'rovi shuni ko'rsatdiki, turli sohalar mavjud kasbiy rivojlanish, butun o'qituvchilik faoliyati, o'qitishni amalga oshirish o'qituvchining muayyan sinfdagi faoliyati va maktab bilan ijobiy munosabat jamiyatini tuzishga dasturulamal bo'lib xizmat qiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, TALIS yagona so'rovlar jamoasidir. O'quv muhitini tashkil etish va o'qituvchilarning ish jarayoni va ta'lim muassasasini baholash muhim vazifadir.

O'qish va matematik savodxonlikni yaxshilashga EGRA va EGMA dasturlari yordam beradi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining faoliyati va o'quv jarayonidagi kamchiliklarni aniqlashda 70 dan ortiq mamlakatlarda bu reyting qo'llaniladi.

EGRA va EGMA xalqaro baholash dasturi loyihasini amalga oshirish.

Xalq ta'limi tizimida EGRA va EGMA xalqaro baholash dasturlari joriy etilmoqda

USAID bilan hamkorlikda O'zbekiston Respublikasi tizimi. Yuqoridagi xalqaro baholash dasturlari orqali samarali natijalarga erishish uchun, talabalar ham qunt bilan o'qishlari talab etiladi. Doimiy rivojlanish, faol ishtirok etish jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar, badiiy adabiyotning darsliklardan tashqari oqimi, shaxsning yaratilishi uyda kutubxona, nogiron tengdoshlariga yordam berish, axborot manbalaridan samarali foydalanish (kompyuter, telefon, televizor, internet), fan, sport va badiiy to'garaklar, nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olish kabi shartlar bugungi kunda muhim omildir. Ushbu faoliyat jarayonida, ota-ona bolani o'rganishga undaydigan va rag'batlantiradigan muhitni yaratishi kerak. Umuman olganda, baholashda bunday xalqaro dasturlarning ishtirok etmasligi va mamlakatimizdagi ta'lim tizimining monitoringi yoki Milliy dasturning yo'qligi talabalarning bilim darajasini, o'zlashtirish darajasi sifatini baholash yoki nazorat qilish hududlar va ish hajmi bo'yicha mavzu. borish va amalga oshirish imkoniyatini cheklash tegishli islohotlarni cheklashga olib keladi. Shuningdek, boshlang'ich va umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim darajasi ta'lim islohotlari sur'atlaridan orqada qolayotgani yaqin kelajakda malakali kadrlar yetishmasligiga olib kelishi mumkin.

XULOSA

Bilimlarni nazorat qilish va baholash o'quvchi uchun ham rag'batlantiruvchi vosita, ham xatolar ustida ko'proq ishlashga undaydigan vosita bo'lib hisoblanadi. Shuning uchun bu tizim yanada bo'lishi kerak. Har bir fuqaro keyingi bolalarning kamolotiga mas'uliyat bilan yondashishga qodir bo'lishi kerak. Bu o'qituvchilardan ular ustida kamroq ishlashni talab qiladi. Kelajak avlodni yuksak salohiyatli, madaniyatli, ma'naviyatli, dunyoqarashi keng inson sifatida namoyon etishi maqsadga muvofiq.

REFERENCES

1. General pedagogy BH Khodjayev Sano- standart publishing house Tashkent-2017.
2. uzeu.uz Official website of the Ministry of Public Education of the Republic of Uzbekistan.
3. oecd.org/pisa/ -PISA International Assessment Program website.
4. timssandpirs.bc. edu TIMSS and PIRLS international evaluation site.
5. Abdumalik o'g'li, O. R. Cultural Comparison of Uzbek and English Language Speech Styles.
6. Yakubova, D. (2022). TEACHING GRAMMAR FOR EFL STUDENTS AND ITS APPROACHES. *Involta Scientific Journal*, 1(7), 265-268.
7. Dilnozakhon, Y. (2022). TEACHING PRAGMATICS BY EXPRESSING AND GIVING COMPLIMENTS. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(6), 575-578.
8. Khadimatovna, A. M. (2020). APPROACHES TO THE SPECIFICITY OF WORDS-SLANG, ARGO, JARGON. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 8(7).
9. Usmonova, D. (2022). TO STUDY THE IMPORTANCE OF TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN ENGLISH. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(10), 128-131.
10. Sabohatxon, Y., Zilolaxon, T. Y., & Shaxlo, Y. L. (2022). EXPRESSION OF METAPHOR IN DIFFERENT SYSTEM LANGUAGES. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(2), 209-212.
11. Aliyeva, N. (2021). Modern concepts of the study of phraseological units within the framework of frame representation and the theory of conceptual metaphor. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 2021(4), 147-156.
12. Aliyeva, N. (2021). MODERN CONCEPTS OF STUDYING PHRASEOLOGISMS IN THE FRAMEWORK OF FRAME REPRESENTATION AND THEORY OF CONCEPTUAL METAPHOR. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES (2767-3758)*, 2(12), 206-211.
13. Ташматова, Г. Р. (2022). ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОГО ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ (CLIL. *Academic research in educational sciences*, 3(3), 953-960.
14. Rafailovna, T. G. (2022). CHALLENGES OF IMPLEMENTING CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING). *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(3), 567-574.